בערמת התבן אבל לא בעצים שבמוקצה:

גמ' תנא אם אי אפשר לשנות מותר אתקין רבא במחוזא דדרו [א] בדוחקא לדרו ברגלא דדרו ברגלא לדרו באגרא דדרו באגרא לדרו באכפא דדרו באכפא נפרוס סודרא עלויה ואם לא אפשר שרי דאמר מר אם א"א לשנות מותר אמר ליה רב חנן בר רבא לרב אשי אמור רבנן כמה דאפשר לשנויי משנינן ביומא טבא והא הני נשי דקא מליין חצבייהו מיא ביומא טבא ולא קא משניין ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה משום דלא אפשר היכא ליעבד דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא קא מפשא בהלוכא דמליא בחצבא זוטא תמלי בחצבא רבה קא מפשי במשוי [ב] תכסייה בנכתמא [א] זמנין דנפיל ואתי לאתויי תקטריה זמנין דמפסיק ואתי למקטריה תפרוס סודרא עלויה זמנין דמטמיש במיא ואתי לידי סחיטה הלכך לא אפשר א"ל רבא בר רב חנין לאביי תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין והאידנא דקא חזינן דעבדן הכי ולא אמרינן להו ולא מידי אמר ליה ולטעמך הא דאמר (רבא) לא ליתיב איניש אפומא דלחיא דלמא מנגדר ליה חפץ ואתי לאתויי (ד' אמות ברה"ר) והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואזלן ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין הכא נמי הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא ולא היא לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי דהא תוספת יום הכפורים דאורייתא הוא ואכלי ושתו עד שחשכה ולא אמרינן להו ולא מידי: ומתחילין בערמת התבן: אמר רב כהנא זאת אומרת מתחילין באוצר תחלה מני ר' שמעון היא דלית ליה מוקצה אימא סיפא אבל לא בעצים שבמוקצה אתאן לר' יהודה דאית ליה מוקצה הכא בארזי ואשוחי עסקינן דמוקצה מחמת חסרון כיס ואפילו רבי שמעון מודה איכא דמתני לה אסיפא אבל לא בעצים שבמוקצה אמר רב כהנא זאת אומרת אין מתחילין באוצר תחלה מני רבי יהודה היא דאית ליה מוקצה אימא רישא מתחילין בערמת התבן אתאן לר"ש דלית ליה מוקצה התם בתבנא סריא תבנא סריא הא חזי לטינא דאית ביה קוצים:

ומתחילין בערמת התבן. להסק ואע"פ שלא זמנה מבעו"י ולא היה רגיל להסיק ממנה. והשתא משמע דלית ליה מוקצה: **אבל לא בעצים שבמוקצה.** רחבה שאחורי הבתים קרויה מוקצה על שם שהיא מוקצה לאחור ואין נכנסים ויוצאין בה תדיר ושם נותנין עצים וכל דבר שאין דעתו ליטול עד זמן מרובה. ובגמרא פריך סיפא לרישא דהשתא משמע דלית ליה מוקצה: **גמ' ואם אי אפשר לשנות.** כגון שזמן אורחים הרבה וצריך להביא הרבה ביחד מותר: **דדרו בדוחקא.** משאוי שאדם יחיד נושא על כתפו במוט בטורח אם בא לשאת אותו בי"ט לצורך י"ט כגון חבית או שק מלא פירות ישאנו בי"ט. ברגלא עתר שקורין פורק"א כדרכי נושאי מלח למכור מפני שצריך לשנות וכשהוא משנה ישנה להקל משאו ולא להרבות טורח בי"ט ועתר זה נוח הוא לשאת בו משא ככד וכשנושא בו חבית הנשאת בכתף משנה להקל הוא: **דדרו ברגלא.** משוי חבית גדולה שרגילין לשאת אותה ברגלא: **לדרו באגרא.** ישאוה בי"ט בשני בני אדם במוט על כתפיהם דהיינו נמי שנוי להקל: **דדרו באגרא.** במוט על כתפיהם לדרו בי"ט לאותו משוי באכפא במוט בידיהם משום שנוי. ואע"פ שאינו להקל מ"מ שנוי הוא ואינו מרבה טורח בשנויו: **נפרוס סודרא.** קל הוא ואינו מכביד ושנוי (א) הוא בעלמא ולהצנע: **ואם אי אפשר לשנות.** שאין לו סודר לכסותו: **מליין מיא.** שואבות מים מן הנהר: **תכסייה בנכתמא.** כסוי של עץ העשוי לכדין: **ומנין דמפסיק.** שצריך לקושרו שלא יפול בדרך וזמנין דמפסיק בהליכתו ואתי למקטריה וקשר העשוי להתקיים(מ) אב מלאכה הוא: **דמטמיש במיא.** שנשרה במים: **אין מטפחין.** משום שיר או משום אבל: **מטפחין.** ידיו זו לזו: **מספקין.** כף על ירך: **מרקדין.** ברגל. וכולם נאסרו משום שבות גזרה שמא יתקן כלי שיר כפרק משילין (לקמן דף לו:): **אפומא דלחיא.** לחי המתיר במבוי בשבת: **דלמא מנגדר ליה חפץ.** ברה"ר חוץ ללחי: **ואתי לאתויי.** מתוך שאינו במבוי מקורה להכיר שזה רה"ר וזה רה"י ומביאו: **וקא מנגדר חלבייהו ומייתי להו** לא גרסי': **ולא אמרינן להו ולא מידי.** ואע"ג דעברן אדרבנן דאמור לא ליתיב ואיניהו יתבן: **הנח להם.** בדבר שהרגילו בו ולא יחזרו בהם: **מוטב שיעשו שוגגין ואל יעשו מזידין.** לעבור כשידעו ולא יניחו בכך: **והני מילי.** דהנח להם לישראל: **בדרבנן.** היכא דארגילו למעבר אדרבנן כי הנך דמטפחין והנך דיתבן אפומא דלחיא: **תוספת יום הכפורים.** שצריך להתחיל ולהתענות מבעוד יום דאורייתא היא דנפקא לן (יומא דף פא:) מועניתם את נפשותיכם בתשעה(נ): **ואכלי ושתו עד שחשכה** גרס. ולא גרס משתחשכה: **באוצר.** בדבר האוצר שהיה מוקצה לאוצרו לזמן ארוך כהאי גוונא דסתמא אוצרין אותו לבהמה: **ארזי ואשוחי.** אין אדם מסיק אותן דעומדין לבנין: **אשוחי.** ארז נקבה: **דמוקצה מחמת חסרון כיס נינהו.** שדמיה יקרין: **דמתני לה.** לדרב כהנא: **תבנא סריא.** נרקב ומסריח שאין ראוי למאכל בהמה וסתמיה לעצים ולא לאכילה והיינו לאוצרו(ס): **לטינא.** לטיט ללבון לבנים: **דאית ביה קוצים.** ואין יכול לגבלו בידיו וברגליו:

דדרו ברגלא. פי' בעתר שקורים פורק"א ועשוי כמין רגל לדרו באגרא בין שנים במוט על כתפיהם דהיינו שנוי והוי להקל כפ"ה וקשה דבסוף פ' האומנין (ב"מ דף פג.) משמע דמשאו ככד נושאין בקל ברגלא מבאגרא אלא נראה דאפילו מכביד יותר מכל מקום לא חיישינן כיון דמשנה מדרך חול וכן נמי פירש הקונטרס גבי דדרו באגרא לדרו באכפא (ע)ואפילו נמי אין להקל מכל מקום שנוי הוא:

דמליא בחצבא רבה תמלי בחצבא זוטא הא קא מפשא בהלוכא. וא"ת מאי פריך והא מפשא בהלוכא והא אמרינן לעיל דאפושי בהלוכא שפיר דמי כשיעשה דרך שנוי ויש לומר דהא מפיש בהלוכא ושנוי נמי ליכא דבחול נמי עבדינן הכי:

זמנין דמטמיש בהו מיא ואתי לידי סחיטה. וא"ת והא אמר נפרוס סודרא עלויה ולא חיישינן לידי סחיטה וי"ל דלעיל מיירי בחבית שסתום כולו ופיו צר ולכך לא חיישינן לסחיטה ועי"ל דהכא מיירי בשתיית מים דאסוריה משום לבון וא"כ כי נפל (ב) בגוויה מיא אתי לידי סחיטה אבל התם מיירי ביין דסחיטה שלו אסוריה משום דש וא"כ כי נפיל (פ)לארעא הולך לאבוד ולא חיישינן לסחיטה:

אין מטפחין. פ"ה משום שיר או משום אבל ולא נהירא דתפוק ליה לאסור משום לער ואפי' בחול המועד כדאיתא בפ' ואלו מגלחין (מו"ק דף כח:) ולקמיה (דף לו.) מפרש שמא יתקן כלי שיר:

תנן אין מטפחין ואין מרקדין. פרש"י שמא יתקן כלי שיר ומיהו לדידן שרי דדוקא בימיהן שהיו בקיאין לעשות כלי שיר שייך למגזר אבל לדידן אין אנו בקיאין לעשות כלי שיר ולא שייך למגזר:

דהא תוספת יוה"כ דאורייתא היא ואכלי ושתו עד חשכה כו'. משמע דיש שיעור לתוספת יוה"כ מדהצריך להפסיק מבעוד יום דהא ודאי לא היו אוכלים ממש עד חשכה (צ)דעבדי איסורא מדאורייתא ואעפ"כ קאמר מוטב שיהיו ישראל שוגגין ואל יהיו (ק)מזידין וכפי' התוספת לא הוברר השעור ולכך יש ליזהר ולהפסיק מבע"י:(ר)

התם בתבנא סריא דאית ביה קוצים. וגם אינו ראוי למאכל בהמה וקאי להסקה ואפילו רבי יהודה מודה וא"ת מאי שנא מעצים שבמוקצה דקא אסר רבי יהודה אע"ג דמזומן להסקה וי"ל דלא דמי דדוקא גבי אוצר של תבן לא הקצה דעתו למה שראוי עתה דלא הקצה דעתו כי אם ממאכל בהמה ועתה הוא ראוי להסקה ומזה לא הקצה דעתו אבל אוצר של עצים הקצה דעתו ממה שראוי עתה:

עד

מתני'

מסורת הש"ס

א) [כתובות סב. ובפסחים ה: כתב רש"י ד"ה מחוזא עירו של רבא], ב) [גירסת הרי"ף ברגלא וכן הוא בערוך ערך רגל], ג) עי' שבת קמח., ד) שבת קכח: [וש"נ], ה) [עי' מהרש"ם לובלין], ו) לקמן לו: שבת קמח., ז) שבת קמח. וקמח:, ח) [נ"ל רבה אולם ברי"ף פי' תולין ובראש שם סי' יג ובב"י סי' שפה הגירסא רבא], ט) [ב"ב ס:], י) [עי' תוס' שבת נה. ד"ה ואף ותוס' ב"ק ס: ד"ה מוטב ותוס' ע"ז ד. ד"ה שהיה], כ) [שבת קמח: ע"ש], ל) [שבת קנז.], מ) [להתקיים. רש"ש], נ) [ויקרא כג], ס) לאו לאוצר. כצ"ל מוהרש"ם, ע) ולפ"ם שאינו להקל כצ"ל, פ) נ"ל לגויה. רש"ל, צ) שאינם יכולים לאמצם דעבדי איסורא, ק) מזידין ותוספת זה לא הוברר. כצ"ל ועיין בהרא"ש פ' בתרא דיומא [סי' א] מהרש"א, ר) [ועי' תוס' ר"ה ט. ד"ה ורבי עקיבא סי'].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נפרוס וכו' ושנוי בעלמא הוא ולהצניע: (ב) תוס' ד"ה דזמנין וכו' כי נפיל בגו מיא אתי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בדוחקא. נ"ב הרמב"ם פי' בדוחקא במוט. ברגלא על גבי מאחוריו. באגרא על הכתף. באכפא בידו לפניו הערוך פי' בע"א: [ב] שם תכסייה בנכתמא וזמנין דמפסיק כו' כצ"ל (ועי' רש"א ומהרש"ם):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' זמנין דנפיל ואתי לאתויי. נ"ב עיין מהרש"ם לובלין דלא גרס זה ועיין שיטה מקובצת לנדרים זמנין דמתגבר ואתי לאתויי ובכרים אסורין מגד טלטול ועיין במג"א סי' תקי ס"ק ט"ו:

מוסף רש"י

אבל לא בעצים שבמוקצה. שהניחם ברחבה שאחורי ביתו והקצם ליומות הגשמים, מוקצה, רחבה שאחורי בתים, שהקצה אחורי ביתו להכניס שם דבר לאוצר (שבת קנז.). זמנין דמפסיק. כיון דמלכלכת ליה כיסוי קטר ליה בכך, וזימנין דמיפסק ואתי למקטריה, והוא קשר של קיימא דאסור מדאורייתא (שם קמח:). ואתי לידי סחיטה. ידקאמר (לעיל) נפרוס סודרא עלויה, בדבר יבש קמיירי (שם). אין מטפחין. כיד (לקמן לו:) על הלב (שבת קמח.). ואין מספקין. על ירך (לקמן לו:) או: כף אל כף, משום אבל (שבת שם). ואין מרקדין. ברגל, וכולן לשמחה ולשיר (לקמן שם). אפומא דלחיא. של מבוי לפי שאין ניכר כל כך בין מבוי לרה"ר (שם קטח:). ואתי לאתויי. חפץ המתגלגל תוך ד' אמות (שם). בארזי ואשוחי. ארז זכר ואשוח נקבה שעומדין לבנין (שבת קנז.).

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פ"ה מהל' יו"ט ה"א סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' שכב סעי' ה וסי' תקי סעיף י:
ג ב מיי' שם הל' כ טוש"ע א"ח שם:
ד ג (מיי' פכ"ו מהלכות שבת) טוש"ע א"ח סי' שפה סעיף ה:
ה ד מיי' פ"א מהלכות שביתת עשור הלכה ז סמג לאוין סה עה טוש"ע א"ח סי' תרח סעיף ב:
ו ה מיי' פ"ב מהלכות יו"ט הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ו:
ז ו מיי' שם ופכ"ו מהלכות שבת הל' טו טוש"ע א"ח סי' שלג סעיף א:
ח ז ח מיי' פ"ב מהל' יו"ט הלכה יא טוש"ע א"ח סי' תקיח סעיף ז:

לעזי רש"י

פורק"א. קלשון.

רבינו חננאל

תנא אם אי אפשר לו לשנות מותר לעשות כדרכו. אתקין רבא במחוזא, הכתפין הנושאין את הקנקנים בדוחקא, יעמסו אותן בשינוי הוספת, וכי אי אפשר לשנות מותר. א"ל רבה בר רב חנן לאביי [אמור רבנן] כל היכא דאפשר לשנויי משנינן, והא הני נשי ממלאות מים בלא שינוי, א"ל מי שדרכה למלאות בכלי גדול תמלא בקטן, מרבה בשאיבה, שצריכה לשאוב כמה פעמים כדי סיפוקה, מי שהיתה שואבת בכלי הגדול פעם אחת. מי שדרכה למלאות בקטן תמלא בגדול, מרבה בכובד משאוי, תכסהו, פעמים שיפול הכיסוי וצריכה לעמסו, תקשרהו, פעמים שיתחתך וצריכא לקשר, תכסהו בסודר, פעמים שישר (המים) [הסודר] במים ותסחטיהו בי"ט, הלכך לא אפשר ולפיכך שרי. תוב א"ל תנן אין מטפחין ואין מספקין ואין מרקדין. פירוש מספקין סיפוק שבא בחמתו, כדכתיב ויספוק את כפיו. טיפוח לרצונו. והאידנא קא חזינן להו דקא עבדי ולא אמרינן להו ולא מידי. א"ל וליטעמיך הא דאמר רבה לא ישב אדם בפי הלחי של מבוי דילמא מינגדר ליה חפץ חוץ למבוי ואתי לאיתויי, והאידנא חזינן דיתבי אפומא דליחיא ולא אמרינן להו ולא מידי, אלא הנח להן לישראל שיהו שוגגין ואל יהו מזידין. והני מילי בדרבנן אבל בדאורייתא לא שבקינן להו. נוסחא אחרינא ל"ש בדרבנן ול"ש בדאורייתא, דהא תוספת יוה"כ דאורייתא הוא וקא אכלו וקא שתו עד חשיכה ולא אמרי להו ולא מידי. מתחילין בערימת התבן. אוקמה רב כהנא לר' שמעון דלית ליה מוקצה, וסיפא דקתני אבל לא בעצים שבמוקצה, בארזי ואשוחי, כלומר אלו העצים קורות הן ומוקצה מחמת [חסרון] כיס אפילו ר' שמעון מודה שאסור. איכא דמתני להא דרב כהנא אסיפא, אבל לא בעצים שבמוקצה, ואוקמה רב כהנא לר' יהודה דאית ליה מוקצה, ורישא דקתני מתחילין בערימת התבן בתיבנא סריא דלא עבדו מיניה אוצר.